LAPIN KÄRÄJÄOIKEUS
Oikeustalo, Valtakatu 17
96200 Rovaniemi

LAUSUNTO

29.3.2016

Oikeusministeriö

Asia: Lapin käräjäoikeuden lausunto tutkintavankeuden vaihtoehtoja ja järjestämistä selvittäneen työryhmän mietinnöstä

Viite Oikeusministeriön lausuntopyyntö 22.2.2016 OM 1/61/2014

Lähtökohdat Työryhmän tehtävänä oli:
1. Selvittää tutkintavankeuden vaihtoehtoja ja arvioida mahdollisuuksia ottaa niitä käyttöön Suomessa.
2. Selvittää mahdollisuuksia tehostaa matkustuskiellon valvontaa ottamalla käyttöön matkustuskiellon sähköinen valvonta.
3. selvittää mahdollisuuksia siirtää tutkintavankien säilytysvastuu poliisilta Rikosseuraamuslaitokselle.

Lapin käräjäoikeus esittää lausuntonaan seuraavaa:

Kohta 1

Tehostettu matkustuskielto

Tällä hetkellä pakkokeinojen työkalupakki on suhteellisen ohut sisältäen vain käytännössä tutkintavankeuden ja matkustuskiellon. Muut vaihtoehdot (vakuus) ovat hyvin harvoin käytettyjä. Sen vuoksi esitetty uusi vaihtoehto on tervetullut.

Tutkintavankeuden ja matkustuskiellon väliin sijoittuva tehostettu matkustuskielto soveltuu hyvin tilanteisiin, joissa matkustuskiellon yleiset ja erityiset edellytykset muuten täyttyvät.

Tutkintavangin tulisi sitoutua noudattamaan ehtoja. Pakkokeinoa voitaisiin käyttää, jos epäillyn henkilökohtaisten olosuhteiden ja muiden seikkojen perusteella voitaisiin pitää todennäköisenä, että tutkintavanki noudattaisi hänelle asetettuja määräyksiä ja velvollisuuksia. Selvityksen ehtojen täyttymisestä esittäisi tutkintavanki.

Vangitsemiskäsittely tulee pitää käräjäoikeudessa neljän vuorokauden sisällä kiinniottamisesta. Koska pidätetylle määrätään avustaja tai puolustaja usein aikaisintaan seuraavana päivänä kiinniottamisesta, selvityksen tekemiselle jäisi aikaa enintään kolme päivää. Tämä johtaisi käytännössä siihen, että tehostettu matkustuskielto tulisi harkittavaksi vasta kahden viikon päästä uusintakäsittelyssä. Tehostettu matkustuskielto ei siis ole ainakaan ensimmäisessä vangitsemiskäsittelyssä käytettävä vaihtoehto vangitsemiselle.

Selvityksen yhteydessä tulisi varmistaa muiden asunnossa oleskelevien aito suostumus tutkintavangin oleskeluun asunnossa (parisuhdeväkivallan uhka). Muutoinkin

viranomaisen (esim. RISE) laatima selvitys olisi luotettavampi ja riittäisi sellaisenaan selvityksenä ilman henkilötodistelua.

Käytännössä tehostettu matkustuskielto olisi käyttökelpoinen vain karttamis- ja jatkamisvaaran yhteydessä. Vaikeuttamisvaaran suhteen se ei olisi tehokas pakkokeino.

Muutoin kyseinen esitetty pakkokeino näyttää perustellulta ja tulee käytännön tarpeeseen.

Tutkinta-aresti

Tutkinta-arestia käytettäisiin tuomion ja sen täytäntöönpanon välisenä aikana. Se tulisi harkittavaksi vangitsemisen sijaan silloin kun matkustuskielto ei olisi riittävä pakkokeino.

Koska myös tätä seuraamusta esittää vastaaja, on selvityksen tekeminen tältä osin helpompaa kuin tehostetun matkustuskiellon osalta.

Kyseinen esitetty pakkokeino näyttää perustellulta ja tulee käytännön tarpeeseen.

Kohta 2 Selvitys koskee menettelyä, jota ei käsitellä käräjäoikeudessa, joten siihen ei ole lausuttavaa.

Kohta 3 Suomi on saanut vakavia varoituksia ihmisoikeuksia valvovilta valvontaelimiltä tutkintavankien säilyttämisestä poliisilaitosten poliisivankiloissa. Varoitusten perusteena on ollut muun muassa se, että säilytysolosuhteet poliisivankiloissa ovat suurelta osin heikkoja puutteellisten liikunta- ja läheisten tapaamismahdollisuuksien vuoksi. Siltä osin esitys on perusteltavissa.

Lapin olosuhteet ovat kuitenkin erilaiset kuin Etelä-Suomessa. Tutkintavankia voidaan joutua kuljettamaan esimerkiksi Utsjoelta lähimpään poliisivankilaan Rovaniemelle noin 460 kilometriä. Mikäli esitys toteutuu siten, että tutkintavanki siirretään seitsemän vuorokauden jälkeen tutkintavankilaan, tulee lisämatkaa Ouluun 240 kilometriä. Tällöin tutkintavanki on jo 700 kilometrin päässä kotipaikastaan ja läheisistään. Se voi rikkoa perustuslain säännöksiä sekä pakkokeinolain mukaista vähimmän haitan periaatetta.

Kun poliisi joutuu kuljettamaan tutkintavankia edellä mainitut matkat, se on omiaan haittaamaan muuta poliisityötä erityisesti Ylä-Lapissa

Käytännössä tutkintavangit ovat itse pyytäneet saada olla poliisivankilassa edellä mainittujen syiden vuoksi.

Vaikka lainsäädäntö tällä hetkellä estää avolaitosten käytön tutkintavankilana, olisi hyvä miettiä vaihtoehtoa, jossa avolaitosten yhteyteen muodostetaan tutkintavankeusyksikkö. Näin saadaan vähennettyä pitkistä matkoista aiheutuvaa haittaa. Tällainen laitos voitaisiin perustaa esimerkiksi Ylitornion avovankilaan.

Lausunnon on valmistellut käräjätuomari Vilho Niiranen ja se on käsitelty käräjäoikeuden johtoryhmässä

Laamanni Jyrki Kiviniemi